

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

PROGRAMUL DE EDUCAȚIE,
BURSE, UCENICIE
ȘI ANTREPRENORIATUL
ȚINERILOR ÎN ROMÂNIA
FINANȚAT PRIN GRANTURILE SEE
2014-2021

INSPECTORATUL ȘCOLAR
JUDEȚEAN OLT

Manual pentru construirea culturii democratice școlare cu profesorul ca agent al schimbării

o metodologie de intervenție
în procesul de predare-învățare-evaluare
–resursă educațională deschisă–

2019

Iceland
Liechtenstein
Norway grants

Inspectoratul Școlar Județean Olt

Working together for a **green**, **competitive** and **inclusive** Europe

Manual pentru construirea culturii democratice școlare cu profesorul ca agent al schimbării

o metodologie de intervenție
în procesul de predare-învățare-evaluare

- resursă educațională deschisă -

Editura Hoffman
2019

Echipa de autori care a contribuit la dezvoltarea pe capitole a resursei educaționale deschise:

Nicolae Loghinaș, inspector școlar pentru proiecte educaționale
Ion Adrian Bărbulete, inspector școlar general
Mariana Gheorghe, inspector școlar general adjunct
Florica Grecu, inspector școlar general adjunct
Dalia Cîrstea, inspector școlar geografie, istorie, socio-umane
Mihaela Torbă, inspector școlar pentru limba și literatura română
Mirela Maria Paraschiv, inspector școlar învățământ primar

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Loghinaș, Nicolae

**Manual pentru construirea culturii democratice
școlare cu profesorul ca agent al schimbării / Nicolae**

Loghinaș, Ion Adrian Bărbulete, Mariana Gheorghe, Florica
Grecu, Dalia Cîrstea, Mirela Maria Paraschiv – Caracal:

Editura Hoffman, 2019

Conține bibliografie

ISBN 978-606-46-075-8

- I. Iona Adrian Bărbulete
- II. Mariana Gheorghe
- III. Florica Grecu
- IV. Dalia Cîrstea
- V. Mihaela Torbă
- VI. Mirela Maria Paraschiv

EDITURA HOFFMAN SRL

Fax: 0249 460 218

Tel: 0740.984.910

www.EdituraHoffman.com

www.EdituraHoffman.ro

www.LibrăriaHoffman.ro

Cuvânt înainte

Această lucrare a apărut din dorința de a împărtăși experiența acumulată de către șapte inspectori școlari din județul Olt care au participat la două cursuri de formare în Norvegia, la organizațiile The Wergeland European Centre și Newschool din Oslo, Norvegia, în proiectul I.S.J. Olt, cu titlul „Building Democratic School Culture with Teacher as a Change Agent”

O zona deschisă a educației europene aduce cu ea multe avantaje, dar cere un efort continuu de înlăturare a barierelor și de dezvoltare a unei rețele educaționale care stimulează cultura democratică școlară, interculturalitatea, mobilitatea transnațională și cooperarea școlară.

Proiectul „Building Democratic School Culture with Teacher as a Change Agent” ajută la întărirea capacității Inspectoratului Școlar Județean Olt de a introduce și promova cele mai noi instrumente ale Consiliului Europei în ceea ce privește cultura democratică școlară și de a le susține în implementarea practicilor inovative în procesul de predare-învățare-evaluare.

Lucrarea aduce celor interesați de educație – directori de școli, profesori, părinți, elevi, autorități locale, stakeholders – noi metode de promovare a unui învățământ modern, bazat pe practică, pe plasarea elevului în centrul atenției, pe diversificarea metodelor de predare-învățare-evaluare prin proiecte interdisciplinare naționale și internaționale, pe înțelegere și respect reciproc.

Lucrare realizată cu sprijinul financiar al Mecanismului Financiar al SEE 2014 – 2021. Conținutul lucrării nu reflectă opinia oficială a Operatorului de Program, a Punctului Național de Contact sau a Oficiului Mecanismului Financiar. Informațiile și opiniile exprimate reprezintă responsabilitatea exclusivă a autorului.

CAPITOLUL I.

Considerații generale

Mulți dintre cititori ne vor pune și își vor pune întrebarea de ce este necesară o lucrare de acest gen. Oare nu avem drepturi egale? Nu suntem liberi în exprimare? De ce ne-ar trebui un ghid? Ce ne lipsește oare?

Teoria privind drepturile omului, așa cum o cunoaștem toți, nu a reușit să fie pusă în practică pe deplin de întreaga societate europeană. Să ne referim doar la dreptul la liberă exprimare! Avem dreptul la liberă exprimare, fără îndoială, dar în multe situații aceasta duce mult prea departe și atinge extremele, devine discurs instigator la ură, un discurs care conduce – și știm că a condus – la diverse acte de violență, unele chiar cu pierderi de vieți omenești. Face parte dintre cele mai cunoscute forme de intoleranță, rasism și xenofobie în Europa. Grav este că acest discurs instigator a pătruns atât în mediul politic, cât și în mediul online.

Nu este nicio îndoială că Internetul ne pune la dispoziție multe surse de informare, dar acest mediu nu trebuie să ajungă tunul de lansare al ideologiei urii venind dinspre niște persoane care nu își găsesc identitatea.

Mișcarea **No Hate Speech** a Consiliului Europei și-a făcut simțită prezența tocmai pentru a reduce instigarea la ură și dezbinare socială.

Schimbările rapide la care asistăm în societatea de astăzi trebuie să ne conducă la concluzia că a învăța despre drepturile omului și a le respecta înseamnă a menține un climat activ în fața tuturor formelor de violență fizică sau mentală, de bullying și cyber-bullying. Tinerii sunt cele mai frecvente victime ale abuzurilor și încălcărilor drepturilor omului. Școala trebuie să fie promotorul unui climat de colaborare, locul în care profesorii, părinții și elevii lucrează pentru ca drepturile omului să fie respectate. Profesorul trebuie să fie cel de la care să pornească schimbarea de mentalitate, schimbarea modului de predare-învățare-evaluare care să corespundă cerințelor copilului, nevoilor acestuia. Să transformăm lecția într-un „ghid practic” de reflecție asupra vieții, să promovăm scara de valori autentice, ci nu o inversa de valori așa cum și-ar dori diverse grupuri de interese. Ura nu are ce căuta în societate pentru o dezvoltare reală. Trebuie să existe o responsabilitate civică, un spirit civic merit să supravegheze și să mențină lucrurile pe făgașul normal.

Proiectul pe care îl promovăm în aceste pagini a apărut și din necesitatea unor activități care să susțină mai bine noțiunile legate de democrația școlară și drepturile omului în școală în contextul în care nu există în universitățile din România o specializare distinctă pentru acestea, ci doar cursuri semestriale sau anuale la diverse facultăți. Mai mult, democrația școlară și drepturile omului trebuie să își facă loc la toate orele elevilor, la toate cele trei cicluri și la toate disciplinele de studiu.

Drepturile omului și democrația școlară sunt strâns legate de cele opt competențe-cheie propuse de Comisia europeană pentru învățare durabilă. De aceste competențe avem nevoie cu toții pentru împlinire și dezvoltare personală, angajare, includere socială și cetățenie activă. Ele sunt compuse din cunoștințe, abilități, atitudini și merg dincolo de noțiunea academică de *cunoștințe*.

Recomandarea U.E. are ca obiectiv îmbunătățirea dezvoltării competențelor-cheie pentru toți oamenii, pe parcursul vieții. Statele membre sunt încurajate să își pregătească mai bine oamenii pentru schimbările din piața muncii și integrarea în societăți mai diversificate, digitalizate și globalizate. Accentul documentului pică pe investirea în abilități de bază, în competențe antreprenoriale și digitale și în competențe lingvistice, astfel încât toată lumea să poată participa activ în societate și economie.

Cele **opt competențe-cheie** pentru învățare durabilă sunt:

1. **Competența de scriere și citire.** Aceasta poate fi dezvoltată în limba maternă, în limba predată la școală și/sau în limba oficială a țării. Elementul-cheie este acela că trebuie să se ajungă la un nivel bun de scriere și citire în cel puțin una dintre aceste limbi pentru a permite dezvoltarea competențelor viitoare.

2. **Competența lingvistică.** Această competență ajută oamenii să comunice peste granițe cu alți oameni pentru a permite mobilitatea în Europa, într-o economie globalizată.

3. **Competența științifică, de inginerie, tehnologică și matematică** pune accentul pe gândirea critică și rezolvarea problemelor care sunt obligatorii pentru funcționarea societăților și economiilor avansate din punct de vedere tehnologic, bazate pe cunoștințe.

4. **Competența digitală** include cinci arii:

- Alfabetizarea informațională și statistica, incluzând gestionarea conținutului;
- Comunicare, colaborare și participare în societate;
- Creație de conținut digital, conform cu principiile etice;

- Siguranța cibernetică;
- Rezolvarea de probleme.

Aceste competențe trebuie să fie flexibile în societate pentru a recunoaște includerea rețelelor sociale, apariția de noi tehnologii, ca de exemplu inteligența artificială, realitatea virtuală.

5. Competența personală, socială și de învățare care are trei aspecte specifice:

- Aspectul personal care include conștiința de sine, bunăstarea fizică și psihică;
- Aspectul social care acoperă acțiunile interpersonale;
- Aspectul de învățare, aici accentul fiind pus pe strategiile de învățare durabilă și abilitățile de gestionare a carierei.

6. Competența civică include cetățenia activă, participare, implicarea și construirea unui viitor durabil. Această competență subliniază rolul cetățeniei, valorilor democratice, drepturile omului în societățile globale. Elementele-cheie sunt înțelegerea nevoii de susținere pentru societăți, economii și ecosisteme durabile, adoptarea unor stiluri de viață durabile.

7. Competența antreprenorială se aliniază cu Cadrul de competență antreprenorială al Centrului Comun de Cercetare. Sunt subliniate în plus creativitatea și abilitatea de a face planuri și de a gestiona procese ca dimensiuni esențiale pentru o gândire antreprenorială.

8. Competența de conștientizare culturală și expresie ia în considerare o gamă largă de forme contemporane de expresii culturale. Este un element esențial în înțelegerea, dezvoltarea și exprimarea de idei. Cu alte cuvinte, această competență permite observarea și modelarea lumii în ton cu identitatea construită în relație cu alții. Sunt subliniate atitudinile pozitive și mentalitățile deschise față de alte culturi și de diferențele culturale.

Cu alte cuvinte, obiectivele acestui manual sunt:

- Să permită cadrelor didactice să gestioneze procesele educaționale alături de elevi, în diverse contexte, abordând împreună democrația școlară și drepturile omului, discursul instigator la ură;
- Să ajute cadrele didactice să dezvolte la elevi aptitudinile de recunoaștere a discursului instigator și să devină activiști pentru democrație școlară și drepturile omului;
- Să susțină educația pentru drepturile omului prin abordări educaționale din sfera învățării în contexte non-formale și să dezvolte spiritul critic în rândul elevilor;

- Să îi susțină pe cei care au fost victime ale bullying-ului și/sau cyber-bullying-ului;
- Să încurajeze empatia în rândul grupurilor care ar putea deveni ținte ale bullying-ului și/sau cyber-bullying-ului;
- Să îi sprijine pe directorii de școli și cadrele didactice în demersul lor de transformare a mentalităților, de dezvoltare a competențelor necesare pentru ca profesorul să fie un facilitator, un adevărat agent al schimbării și să plaseze elevul în centrul atenției, răspunzând nevoilor acestuia în timpul procesului instructiv-educativ.

Profesorul este un facilitator, având rolul de a-i susține și încuraja pe elevi să învețe și să-și dezvolte propriul potențial. Facilitarea eficientă este necesară în educația pentru drepturile omului și cultura democratică școlară. Participarea activă în procesul instructiv-educativ crește calitatea actului de învățare și este esențială pentru învățarea prin drepturile omului. Facilitatorul trebuie să știe să își facă simțită prezența alături de elevi, să-i încurajeze în demersurile lor, să exploreze alături de ei.

Este necesar ca elevii să se simtă în siguranță alături de profesorul lor, să se simtă liberi și în siguranță să discute problemele care îi frământă, atât cele legate de orele de studiu, cât și acelea care vizează modul în care se simt discriminați, hărțuiți prin diverse acțiuni ale colegilor lor sau ale altor persoane care fac parte sau nu din anturajul lor. Și știm că foarte des apar hărțuirile în mediul virtual, pe rețelele de socializare. Dar nu sunt mai puțin nocive acelea legate de hărțuirea din motive socio-economice, religioase, etnice care pot conduce la izolare și risc de abandon școlar. Profesorul-facilitator trebuie să dea mare atenție modului în care abordează elevul în diversele activități pe care le desfășoară, astfel încât acesta să nu se simtă izolat și să ajungă să creadă că este un om inutil pentru societate, ci să observe că este ascultat, că i se dă atenția cuvenită.

Manualul **Bookmarks** oferă zece recomandări și elemente de evitat în dialogul profesor-elev:

1. Elevii trebuie încurajați să-și exprime părerile și ideile, dar pe care nu trebuie să clasificăm niciodată drept inutile, irelevante, proaste;
2. Trebuie dezvoltat respectul reciproc și creat un mediu sigur în care toți să se simtă liberi să își exprime punctul de vedere. Nu trebuie permis grupului să excludă pe cineva sau să ignore, să nu ofere respectul cuvenit. Se stabilesc niște principii de bază de la bun început;
3. Dezbaterile și gândirea critică trebuie încurajate. Învățarea

se face prin exprimarea ideilor și nesiguranței. Prezentările de cazuri trebuie să fie scurte, la obiect. Altfel, plictisesc;

4. Faceți trimiteri la viața reală, la problemele cu care se confruntă elevii dvs. în mediile din care provin. Participanții nu pot relaționa cu niște generalizări;

5. Lăsați la o parte dogmatizarea! Permiteți elevilor să pună sub semnul întrebării „adevăruri prestabilite” și procedați și dvs. în același fel. Nu „faceți morală” și uz de propria poziție pentru a închide o dezbatere;

6. Fiți sinceri cu elevii! Vă vor respecta mai mult și se vor deschide către dvs. mai ușor. Dacă nu sunteți sigur pe un răspuns, spuneți elevilor că vă veți informa și încurajați-i și pe ei să facă același lucru!

7. Aveți încredere în elevi! Încurajați-i să își găsească propriile răspunsuri. Nu îi desconsiderați și nu încercați să acceptați ceea ce refuză în anumite situații;

8. Luați în serios sugestiile elevilor dvs. și veți avea mai multe șanse ca ei să se implice în diverse activități dacă se simt luați în seamă. Nu fiți rigizi și luați în calcul și devierea de la structura prestabilă a activității dacă interesele elevilor conduc puțin spre altă direcție. Se poate ajunge la un lucru valoros pentru toate părțile implicate;

9. Cereți părerea elevilor și propuneți-le să se pună în pielea altcuiva într-un anumit context. Dacă părerile lor par dure sau nechibzuite, arătați-le și alte puncte de vedere;

10. Tratați elevii de la egal la egal – între ei, între ei și dvs. Toți suntem oameni. Nu excludeți de la discuții anumiți elevi și nu faceți presupuneri cu privire la ce pot sau nu pot să facă. Veți avea surprize plăcute. Oamenii sunt imprevizibili. Apar la elevi resurse nebanuite pe care nu le aflați dacă nu îi includeți pe toți în activități.

Toate afirmațiile făcute până acum au puncte comune care se pot grupa în câteva teme principale și care îndeamnă la reflecție, așa cum sunt ele organizate de The European Wergeland Centre din Oslo, Norvegia, într-un instrument pentru dezvoltarea democrației școlare:

Provocările pentru democrație și rolul educației. Școala modernă trebuie să-i ajute pe elevi să învețe cum să își gestioneze propriile vieți, să gândească în mod critic, să dobândească abilități de rezolvare a problemelor, să construiască diverse relații și să dezvolte valori, atitudini, aptitudini și cunoștințe necesare cetățenilor activi în societățile democratice.

Evoluțiile actuale din Europa și din lume dezvăluie fragilitatea democrației. „Vechile democrații” se confruntă cu provocarea de a păstra sistemul democratic al relațiilor și de a-l face viabil prin combinarea tradițiilor democratice cu inovarea socială. Țările aflate în tranziție se luptă cu reformele structurale, în fața dificultăților cauzate de lipsa culturii politice democratice.

Aceste provocări impun ca libertățile democratice și drepturile universale ale omului să fie învățate și practicate încă de la școală. Școala este una dintre primele experiențe ale vieții publice și care ne influențează în continua creștere în calitate de cetățeni activi.

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului.

Competențele precum gândirea critică, responsabilitatea, toleranța și valorificarea diversității, participarea activă și incluziunea trebuie dezvoltate prin intermediul sistemului educațional pentru ca o societate să avanseze în consolidarea și susținerea democrației, respectarea drepturilor omului și a statului de drept.

Importanța competențelor de învățare pentru cultura democratică este promovată de Consiliul Europei prin programe axate pe educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului (EDC/HRE) care este un instrument care permite elevilor să-și exercite și să-și apere drepturile și responsabilitățile democratice în societate, să valorifice diversitatea, să joace un rol activ în democrații și să contribuie la construirea și susținerea culturii universale a drepturilor omului într-o societate.

Educația pentru cetățenie democratică și drepturile omului este o abordare inter-curriculară care urmărește nu numai învățarea, ci și practica democrației și respectarea drepturilor omului. Principiile și abordările principale ale EDC/HRE sunt cuprinse în Carta Consiliului Europei privind Educația pentru Cetățenie Democratică și Drepturile Omului aprobată în 2010.

Cultura școlară democratică. The Whole School Approach.

Recent dezvoltat de Consiliul Europei, Cadrul Competențelor pentru Cultura Democratică definește 20 de competențe – valori, atitudini, aptitudini și cunoștințe importante pentru a trăi într-o societate democratică. Pentru a dezvolta aceste competențe, toate domeniile vieții școlare trebuie să contribuie la acest scop. Atât conținutul, cât și metodele de educație, guvernarea școlară, activitățile extrașcolare, cooperarea cu părinții și cu comunitatea locală contribuie la creșterea copiilor drept cetățeni activi.

Cultură școlară democratică necesită o interacțiune complexă a tuturor părților interesate din școli, de la elevi, profesori, directori de școală, la părinți, autorități locale și alți actori comunitar. Democrația poate fi învățată cel mai bine prin practicile cotidiene de luare a deciziilor participative, reguli și aranjamente organizaționale bazate pe principii democratice, relații interpersonale respectuoase și egale la școală și în afara acesteia, precum și metode interactive de predare-învățare negociate.

Profesorul ca agent al schimbării.

John Hattie în *Visible Learning* propune cinci factori care determină succesul copiilor la școală, subliniind astfel și rolul esențial al profesorului ca agent de schimbare. Cei cinci factori sunt:

1. Tehnici și practici pedagogice ale profesorului;
2. Conducerea școlii;
3. Credința profesorului despre ce poate elevul;
4. Credința elevului despre ce poate el însuși;
5. Cunoștințele și aptitudinile elevului.

Oamenii caută să interacționeze. Se dezvoltă și evoluează cu ajutorul relațiilor pe care le stabilesc cu semenii lor. Copiii caută o legătură cu o altă persoană mai puternică pentru că simt nevoia de protecție, dar și cu o persoană cu un comportament asemănător pentru că există nevoia de prieteni. Unii dintre ei vin de acasă cu o siguranță oferită de mediul familial, copii care știu că primesc ajutor atunci când au nevoie și sunt protejați atunci când le este frică. Alții vin însă în mediul școlar cu o nesiguranță provenită tot din mediul familial. Aceștia sunt speriați, atrag atenția asupra lor prin orice mijloace, convinși fiind că vor fi mereu respinși. Ei sunt cei cărora trebuie să le acordăm o atenție deosebită, ei sunt cei care se află sub risc de abandon școlar. Profesorul devine un element important din viața acestor copii. El este cel mai bun dintre profesori atunci când scoate ce e cel mai bun din ceilalți, din elevii cu care se întâlnește zilnic.

CAPITOLUL al II-lea.

Bullying, cyber-bullying

Fenomenul de hărțuire fizică și emoțională, fie că se petrece în mediul real (bullying), fie în mediul virtual (cyber-bullying), lasă traume în rândul elevilor care au fost implicați într-un astfel de fenomen. Vom încerca în acest capitol să oferim câteva sugestii privind abordarea fenomenului de bullying și cyber-bullying pentru că este unul în continuă creștere printre tineri și foarte des conduce la izolarea copilului față de colectivul din care face parte. Este rolul profesorului, dar și al directorului unității de învățământ, să ajute elevii să rezolve aceste probleme.

Profesorul-facilitator poate să afle cu ușurință, prin diverse jocuri de rol, care elevi au fost deja victime ale hărțuirii în mediul real sau în cel online, ale abuzului rasist, ale comportamentului discriminator. El este cel care trebuie să arate sensibilitate față de situațiile descoperite și să accentueze faptul că există mijloace disponibile de susținere în vederea rezolvării situațiilor apărute. Există deja în Europe rețelele InSafe și InHope care oferă ajutor pentru denunțarea cyber-bullying-ului. Profesorul-facilitator poate informa aceste rețele, invitându-le să ofere servicii în susținerea activităților educaționale pe tema pusă aici în discuție.

În timpul orelor, trebuie să oferim elevilor încrederea necesară pentru ca ei să se simtă liberi, în siguranță și să discute problemele care îi frământă, să le fie respectate opiniile și să fie evitată orice formă de abuz, ridiculizare sau critică personală.

Țineți cont de cele zece sugestii lansate în Capitolul I.

Manualul **Bookmarks** oferă 24 de exemple de activități pentru combaterea discursului instigator la ură în mediul online prin educație pentru drepturile omului. Vă prezentăm 10 dintre ele. Acestea pot fi adaptate în funcție de clasă și problemele apărute.

1. Titlu: **O zi în sala de judecată.**

Teme: libertatea de exprimare, drepturile omului, rasism și

discriminare.

Prezentare: participanții pun în scenă un proces care dezbate un caz real adus în fața Curții Europene pentru Drepturile Omului.

Timp: 120 de minute.

2. Titlu: **O nouă moschee în Sleepyville.**

Teme: democrație și participare, rasism și discriminare, dezvoltarea de competențe în utilizarea internetului.

Prezentare: o simulare a unei dezbateri online, subiectul fiind construirea unei moschei într-o zonă preponderent creștină.

Timp: trei sesiuni de câte 50 de minute fiecare.

3. Titlu: **Verificarea informațiilor.**

Teme: dezvoltarea de competențe în folosirea internetului, rasism și discriminare, strategii de campanie.

Prezentare: participanții intră în rolul „cercetătorilor” afiliați unor oameni politici pe tema abuzului homofob. Trebuie să țină cont de acuratețea informațiilor postate online și să își dezvolte strategii de lucru.

Timp: 60 de minute.

4. Titlu: **Conflictul de libertăți.**

Teme: democrație și participare, libertate de exprimare, rasism și discriminare.

Prezentare: o simulare în care sunt implicate două tipuri de comunități cu viziuni diferite asupra libertății de exprimare, dar care sunt obligate să conviețuiască pe aceeași insulă.

Timp: 120 de minute.

5. Titlu: **Confruntarea cu hărțuirea în mediul online.**

Teme: hărțuirea în mediul online, democrație și participare, dezvoltarea de competențe în folosirea internetului.

Prezentare: participanții sunt puși în situația de a-și pregăti reacțiile la diferite scenarii de hărțuire în mediul online și de a discuta despre diverse căi de acțiune.

Timp: 45 de minute.

6. Titlu: **Grupul X.**

Teme: rasism și discriminare, drepturile omului, viața privată și siguranța.

Prezentare: participanții extrag drepturi din Convenția

Europeană pentru Drepturile Omului pentru a combate o serie de abuzuri cu care se confruntă adesea tinerii romi.

Timp: 60 de minute.

7. Titlu: **De la capăt.**

Teme: hărțuirea în mediul online, democrație și participare, rasism și discriminare.

Prezentare: o activitate tip joc de rol: cineva este constrâns să facă acte de hărțuire online din cauza presiunii de grup. Participanților li se cere să pună în scenă acest scenariu pentru a ajunge la un alt deznodământ.

Timp: 60 de minute.

8. Titlu: **Goana după drepturi.**

Teme: drepturile omului, rasism și discriminare, viața privată și siguranța.

Prezentare: activitatea reprezintă o introducere în ceea ce înseamnă drepturile omului, printr-un joc de echipă. Elevii trebuie să descrie membrilor echipei diverse drepturi ale omului, ajutându-se de orice, cu excepția cuvintelor.

Timp: 60 de minute.

9. Titlu: **Poveștile pe care le spun ei.**

Teme: rasism și discriminare, drepturile omului, libertatea de exprimare.

Prezentare: Participanții lucrează în grupuri mici pentru a analiza o publicație de știri care prezintă o descriere a imigranților și a imigrației. Rezultatele sunt prezentate sub formă de colaj.

Timp: 60 de minute.

10. Titlu: **Profil pe Web.**

Teme: rasism și discriminare, dezvoltarea de competențe în utilizarea internetului, democrație și participare.

Prezentare: Activitatea se desfășoară pe un forum imaginar de pe internet. Participanții sunt rugați să se salute în conformitate cu stereotipii specifice diferitelor grupuri. Activitatea îi va ajuta să stabilească un set de recomandări pentru interacțiunea din mediul online.

Timp: activitatea se desfășoară în două părți: prima parte – 35 de minute, partea a doua – 25 de minute.

lată, în detaliu, două dintre exemplele de activități prezentate pentru combaterea discursului instigator la ură în mediul online prin educație pentru drepturile omului.

Confruntarea cu hărțuirea în mediul online

Participanții sunt puși în situația de a-și identifica reacțiile la diferite scenarii de hărțuire în mediul online și de a discuta diferite căi de acțiuni.

Teme: hărțuirea online, democrație și participare, dezvoltarea competențelor de folosire a internetului.

Mărimea grupului de elevi: 10 – 20.

Timp: 45 de minute.

Obiective:

O1. Înțelegerea diferitelor forme de hărțuire și a legăturilor dintre hărțuirea în mediul online și a mediului offline (bullying, cyber-bullying).

O2. Identificarea modalităților de reacție la hărțuire în general, la hărțuirea în mediul online și la discursul instigator la ură în mediul online.

O3. Sensibilizarea la importanța reacționării împotriva discursului instigator la ură.

Pregătire: patru coli A4 care vor fi lipite în diverse locuri în sala de clasă. Pe acestea va fi scris: *Nimic, Reacție la agresor, Raportarea comportamentului, Altceva.*

Trebuie să vă asigurați că există spațiu suficient pentru ca elevii să se poată mișca liber.

Instrucțiuni.

1. Începem prin a-i întreba pe participanți ce înțeleg ei prin hărțuire.

2. Le arătăm elevilor foile din încăpere și le explicăm că le vom oferi scenarii posibile. Participanții vor avea o opțiune din cele afișate și vor spune ce ar face dacă s-ar afla în acea situație: să nu facă nimic, să reacționeze față de agresor (de exemplu: să se implice în discuții, să răspundă fizic agresiunii etc.), să raporteze comportamentul agresiv (de exemplu: unui profesor, unui părinte, unor autorități etc.), altceva (de exemplu: să înființeze un "grup de solidaritate", să genereze discuții etc.). cerem participanților să găsească mai multe modalități de acțiune.

3. Explicăm participanților că după citirea fiecărui scenariu, aceștia trebuie să se îndrepte spre colțul din clasă cu semnul care reprezintă cel mai apropiat mod de reacție pe care îl aleg pentru

situația dată. Vom cere elevilor să fie cât mai sinceri în alegerea modului de reacție.

4. Citim primul scenariu și lăsăm timp participanților să își aleagă locul în care merg. După aceasta, vom cere fiecărui grup să explice de ce și-a ales situația respectivă.

Citim următorul scenariu și continuăm până când s-au discutat suficient de multe exemple.

Reflecție

Folosim unele dintre întrebările de mai jos pentru procesarea activității:

Cum vi s-a părut activitatea? La care dintre scenariile vi s-a părut cel mai greu să răspundeți și de ce?

Credeți că toate au fost exemple de hărțuire?

Ați întâlnit vreodată cazuri de hărțuire în mediul online? În care ați fost victimă sau spectator? Ce puteți spune despre hărțuirea în mediul online și despre cea din mediul offline? Există diferențe importante?

V-a ajutat această activitate să priviți hărțuirea în mediul online într-un mod diferit și să reacționați într-un mod diferit în viitor?

Cine ar trebui să ia atitudine pentru prevenirea răspândirii discursului instigator la ură în mediul online? Care ar trebui să fie rolul rețelelor sociale, furnizorilor de servicii, poliției, părinților, autorităților școlare?

Informații pentru facilitatori.

Dacă grupul de elevi este mare sau nu este obișnuit cu dezbaterile în general, ar putea fi de ajutor introducerea unui obiect sau unui microfon pentru ca elevii să își aștepte rândul când vor dori să vorbească.

Participanții pot să aleagă mai multe opțiuni, ca reacție la scenariile indicate. De exemplu, ar putea opta pentru trimiterea unui răspuns agresorului și pentru raportarea abuzului. Dacă este cazul, le cerem elevilor participanți să o aleagă pe cea mai importantă pentru ei.

Este posibil ca unul dintre elevi să fie victima hărțuirii, poate chiar din partea colegilor din grup. În astfel de cazuri, fie le arătăm elevilor că le putem oferi sprijin (în mod confidențial), fie le oferim sisteme de susținere spre care îi putem direcționa. Este necesar să fim atenți la diferitele nevoi personale sau conflicte ale participanților. Nu trebuie să forțăm pe nimeni să aibă vreo reacție sau să explice vreo poziție dacă nu se oferă voluntar să o facă.

Dacă elevilor nu le este cunoscută ideea de hărțuire în mediul

online sau par să nu fie conștiente de efectele sale dăunătoare, folosim materiale care să îi facă să conștientizeze problema în sine, cât și abordările folosite de cei din jur.

Alternative

Această activitate poate fi simplificată, oferindu-le elevilor doar două opțiuni: „Nu faceți nimic” și „Reacționați”. Cele două situații pot fi puse în colțurile opuse ale clasei pentru a se poziționa înspre un semn sau altul.

Idei de acțiune

Orice acțiune ulterioară va fi mai eficientă dacă participanții s-au decis împreună asupra unei acțiuni comune în grup. Se pot discuta diferite modalități de aprofundare a acestei activități, cum ar fi conștientizarea problemei, organizarea unui grup de sprijin sau de solidaritate, implementarea unei politici anti-hărțuire pentru grup/clasă/școală, crearea unei campanii „Nu agresivii în mediul online!” etc.

Scenarii

- Ai primit mai multe email-uri și mesaje cu caracter agresiv de la adrese de email și numere de telefon necunoscute. Unele dintre mesaje sunt de amenințare și se pare că agresorii te cunosc. Ce faci?

- Un băiat dintr-o altă țară tocmai s-a alăturat clasei tale. Prietenii tăi încep să râdă de el și postează comentarii de natură rasistă pe rețelele de socializare. Îți tot cer să distribui și tu aceleași comentarii. Ce faci?

- Câțiva elevi din clasă răspândesc zvonuri jignitoare despre tine pe rețelele de socializare. Din această cauză, mulți elevi refuză să vorbească sau să joace diverse jocuri cu tine. Chiar și prietenii tăi încep să creadă că zvonurile sun lucruri adevărate. Ce faci?

Goana după drepturi

Activitatea reprezintă o introducere în ceea ce înseamnă drepturile omului printr-un joc în echipă. Participanții trebuie să descrie membrilor echipei lor diferite drepturi, ajutându-se de orice, cu excepția cuvintelor!

Teme: drepturile omului, rasism și discriminare, viață privată și siguranță

Mărimea grupului: 10-20 de persoane

Timp: 60 minute

Obiective:

O1. Să înțeleagă drepturile din Declarația Universală a

Drepturilor Omului.

O2. Să se gândească la protejarea drepturilor omului în lumea virtuală.

O3. Să discute legăturile dintre drepturile omului și discursul instigator la ură din mediul online.

Materiale:

- Copii după Cartonașele cu drepturi: o copie pentru fiecare echipă;

- Cinci copii după Cartonașele ghicitori;

- Copii după Declarația Universală a Drepturilor Omului (rezumat) pentru toți participanții;

- Hârtie flipchart și markere (opțional), video-proiector;

- Spațiu suficient pentru ca două sau mai multe echipe să poată lucra separat, poate chiar două încăperi diferite;

- Doi profesori facilitatori.

Pregătire:

Se decupează *Cartonașele cu drepturi și Cartonașele ghicitori*.

O copie după fișa „Informații generale pentru rolul colecționarului” sau afișarea textului acesteia pe flipchart/proiector.

Instrucțiuni

Activitate introductivă opțională (pentru grupuri nefamiliarizate cu Drepturile omului).

Întrebăm participanții ce înțeleg ei prin drepturile omului. Scriem câteva sugestii pe flipchart și folosim următoarele întrebări, dacă este necesar:

- *Cine beneficiază de drepturile omului?*

- *Puteți oferi niște exemple de drepturi ale omului?*

- *Cine trebuie să se asigure că drepturile omului sunt respectate?*

- *De unde vin drepturile omului?*

- *Se aplică drepturile omului în mediul online?*

Pregătim un rezumat scurt al drepturilor omului.

Activitate principală

Explicăm participanților că activitatea presupune un joc în echipă pentru a le reaminti drepturile din Declarația Universală a Drepturilor Omului. Prezentăm scopul și regulile jocului și împărțim elevii în echipe de 5-8 persoane. Împărțim apoi următoarele materiale fiecărei echipe:

- Copii după rezumatul „Drepturilor Universale a Drepturilor Omului”;

- Două *Cartonașe ghicitori*;

- Informații cu privire la rolul *Colecționarului*. Scriem aceste informații pe flipchart.

- Hârtie flipchart pentru fiecare echipă și markere (opțional).

Dacă participanții nu sunt familiarizați cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, le acordăm puțin timp să citească articolele și să adreseze întrebări dacă întâmpină dificultăți în înțelegerea unora dintre drepturi.

Parcurgem regulile și ne asigurăm că toți participanții le-au înțeles. Apoi începem jocul.

Când una dintre echipe a reușit să ghicească toate drepturile sau când și-a epuizat *Cartonașele ghicitori*, jocul s-a încheiat. Solicităm apoi impresii și acordăm timp elevilor pentru a se linișiți în urma competiției. Folosim câteva din următoarele întrebări pentru reflecție.

Reflecție. Câteva observații cu privire la joc:

- *Care dintre drepturi vi s-a părut cel mai dificil de comunicat?*

De ce?

- *Ce concluzii puteți trage cu privire la comunicare: de ce este adesea dificil să îi înțelegem pe cei din jur? Cine este responsabil pentru aceasta? „Emitătorul”, „ascultătorul” sau ambii?*

- *Ce simțiți față de echipa voastră acum? Ce simțiți față de celelalte echipe?*

- *Gândiți-vă la jocuri care se bazează pe competiție: de ce ne simțim mai atașați față de o echipă decât de cealaltă? Atașamentul se bazează pe motive raționale Putem face paralele cu viața reală?*

Observații cu privire la drepturile omului:

- *Vi s-a părut că unele drepturi au fost dificil de înțeles?*

- *Ați întâmpinat dificultăți în înțelegerea unora dintre drepturi?*

- *Considerați că v-ați putea „descurca” fără unele dintre drepturi? Dacă da, care ar fi acestea?*

- *Considerați că aceste drepturi se aplică atât mediului online, cât și lumii „reale”? Vă puteți gândi la niște exemple în care unele dintre aceste drepturi sunt relevante pentru activitățile din mediul online?*

- *Considerați că drepturile omului sunt respectate pe Internet?*

Observații cu privire la discursul instigator:

Explicăm pe scurt că discursul instigator la ură se referă la orice tip de „expresie” de ură adresată unui grup sau membrilor unui grup, expresie cu caracter neplăcut, jignitor sau susceptibil să provoace reacții violente împotriva membrilor aceluia grup. Cerem exemple pentru a clarifica această noțiune.

- Care dintre drepturile din acest exercițiu ar putea fi relevante pentru discursul instigator la ură? De ce?

- Dacă ați fi una dintre țintele online ale discursului instigator la ură, de care dintre drepturi credeți că ați avea cea mai mare nevoie?

- Ce poate fi făcut pentru a combate propagarea discursului instigator la ură în mediul online?

Informații pentru facilitatori

Participanții pot lucra în perechi pentru a descoperi drepturile omului. Această activitate ar putea fi utilă pentru a le permite să discute ce semnifică aceste drepturi, dar ar putea și prelungi activitatea.

Atunci când unui participant îi vine rândul să primească un nou *Cartonaș cu drepturi*, îi reamintim că trebuie să predea *Cartonașul ghicitoare* folosit. Verificăm ce este scris pe cartonașe și oferim un nou *Cartonaș ghicitoare* dacă este necesar.

Ne concentrăm pe una sau două arii de reflecție pentru a explora problemele mai în adâncime.

Observațiile cu privire la afilierea simțită față de o anumită echipă pot fi folosite pentru reflectarea la propriile afilieri, cum ar fi, cu privire la minoritățile naționale sau grupurile etnice.

Alternative

Activitatea se poate desfășura și ca una de desen sau ca o scenetă. Sau ambele, folosind instrucțiunile de mai sus.

Ideii de acțiune

Cerem participanților să identifice un articol de știri care prezintă o încălcare a drepturilor omului. Le reamintim că încălcările drepturilor omului nu au neapărat aceeași natură cu a „infracțiunilor” obișnuite.

Jocul în echipe: reguli de joc.

Scopul jocului: ghicirea tuturor drepturilor omului înaintea celorlalte echipe și terminarea tuturor *Cartonașelor ghicitori*.

Reguli:

O persoană din fiecare echipă (*Colecționarul*) preia un cartonaș cu drepturile omului de la facilitator. Misiunea este de a transmite dreptul scris pe cartonaș echipei lor fără a vorbi. Elevii au voie să deseneze imagini, să folosească gesturi sau să mimeze, dar nu pot folosi alte resurse.

Restul echipei are o listă cu drepturi din *Declarația Universală a Drepturilor Omului* și trebuie să ghicească ce drept al omului este inscripționat pe cartonaș. Decizia trebuie discutată și convenită în echipă apoi răspunsul final trebuie scris pe unul dintre cartonașe.

Colecționarul va da răspunsul.

Pentru ghicirea fiecărui drept se pot folosi maxim două cartonașe. După epuizarea celor două cartonașe, se consideră că dreptul nu a fost ghicit și următorul *Colecționar* merge să aducă un nou card de la facilitator.

Dacă primul răspuns a fost corect, echipa va primi încă două *Cartonașe ghicitori* pentru răspuns.

Dacă al doilea răspuns a fost corect, echipa va primi un nou *Cartonaș ghicitoare*.

Dacă al doilea răspuns nu a fost ghicit din două încercări, nu mai există posibilitatea de a primi cartonașe pentru răspuns.

Pentru fiecare cartonaș, va fi trimis un *Colecționar* diferit. După ce toți participanții au fost la rând, se începe a doua rundă.

Jocul se sfârșește doar atunci când o echipă reușește să ghicească toate răspunsurile corecte de pe toate cartonașe sau când o echipă își epuizează cartonașele pentru răspuns.

Atenție! Sunt doar 12 cartonașe de ghicit din „Declarația Universală a Drepturilor Omului”.

Fiecare echipă intră în joc cu 20 de încercări. Trebuie să aibă grijă să nu-și irosească încercările. Dacă o echipă va epuiza cartonașele pentru răspuns, această echipă va pierde jocul.

Materiale.

Cartonaș cu informații pentru *Colecționari*:

Nu aveți voie să vorbiți atunci când este rândul vostru să fiți *Colecționar*! Aveți voie să desenați imagini și să folosiți gesturi sau să mimați pentru a vă ajuta echipa să ghicească ce este scris pe cartonaș. Nu folosiți alte resurse! Dacă echipa din care faci parte dă un răspuns „neoficial”, adică nu notează răspunsul pe cardul de răspuns, nu aveți voie să răspundeți. Aveți voie să-i încurajați dând din cap dacă pun întrebări privitoare la gesturile pe care le faceți, de exemplu „dai cu mătura?”, „ești în închisoare?”, „este aceasta o înghețată?”, dar nu aveți voie să vorbiți!

CAPITOLUL al III-lea.

Dezvoltarea responsabilității civice la școală. Profesorul ca agent de schimbare

Democrația ar trebui să fie permanent predată și învățată în procesul de învățare pe tot parcursul vieții. Una dintre marile provocări cu care se confruntă școala în zilele noastre este aceea legată de modul în care putem să-i ajutăm pe elevi să învețe și să crească în spiritul valorilor democrației.

Acest capitol cuprinde recomandări metodologice și exemple de exerciții care arată cum poate un profesor să includă responsabilitatea civică drept obiectiv educațional în diverse discipline de studiu, cum ar fi geografia, matematica, științe ale naturii, biologia, educația fizică. Cum poate schimba profesorul mentalitatea copilului și cum îl poate ajuta să își înțeleagă și să rezolve problemele. Obiectivele responsabilității civice au fost inserate în diverse capitole ale manualelor de la disciplinele mai sus amintite. Exercițiile prezentate aici și care apar mai detaliat în manualul **Civic responsibility** publicat la Kiev în anul 2017 și au menirea să dezvolte competențe civice în rândul elevilor din ciclul gimnazial și ciclul liceal inferior, acolo unde este imperios necesar.

Exemplele prezentate pot inspira profesorii să realizeze propriile lecții și recomandări metodologice pentru dezvoltarea competențelor democratice prin utilizarea unor întrebări specifice în timpul cursurilor, fără a fi necesară alocarea unor ore suplimentare. Se va crea astfel mediul educațional necesar pentru dezvoltarea eficientă a responsabilității civice și dezvoltarea acestora în cât mai multe unități școlare.

1. Geografie

Dobândirea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor necesare pentru a trăi într-o societate democratică în procesul de învățare poate avea loc în cazul geografiei la trei niveluri: învățarea cetățeniei democratice, învățarea pentru dezvoltare personală, înțelegere și modelare a atitudinilor față de cetățenia democratică; învățarea prin

experiența practică a cetățeniei democratice.

Predarea despre:

- Geografie ca sursă de informații despre Pământ și ca punct de referință pentru modelarea viziunii asupra lumii;
- Țara proprie, comunitatea locală și lumea modernă globalizată;
- Diversitatea culturii proprii țării și a culturii altor popoare;
- Activitatea și responsabilitatea în viața publică și privată;
- Provocări legate de mediu, atitudinea față de natură, utilizarea în condiții de siguranță a realizărilor din domeniul științei și tehnologiei, stil de viață sănătos.

Predarea pentru:

- Dezvoltarea personală și socializarea elevilor;
- Înțelegerea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului pe parcursul studierii subiectelor pe teme rasiale, naționale, etnice, religioase, sexuale, sociale și vârstă a populației proprii țării, a Europei și a lumii;
- Toleranța în ceea ce privește opiniile altora și adoptarea unui comportament multicultural;
- Modelarea identității personale;
- Încredere și dedicare pentru apărarea poziției proprii în luarea deciziilor;
- Responsabilitatea pentru mediu și disponibilitatea de a participa la proiecte legate de protecția mediului;
- Cetățenia activă a tuturor membrilor comunității locale și a societății în general, ghidată de respectul față de om, de drepturile și simțul responsabilității civice.

Predarea prin:

- Cooperarea eficientă cu alte instituții cu privire la implementarea proiectelor sociale;
- Abordarea partenerilor, metodele interactive de predare și învățare, modelarea situației, învățarea bazată pe probleme, învățarea prin cooperare, proiectele de echipă și învățarea de la egal la egal;
- Discutarea problemelor locale și regionale;
- Rezolvarea problemelor de mediu care implică comunitatea locală, organizațiile societății civile și alți actori;
- Rezolvarea unor exerciții practice pe teme geografice legate de democrație și drepturile omului, ca un accent suplimentar și cu abordarea bazată pe drepturi.

Clasa a VI-a. Numărul și distribuția populației pe glob.

Rezultate așteptate:

- Elevii vor ști că sunt diferiți, dar egali;
- Elevii vor înțelege valorile umane comune;
- Elevii vor fi conștienți de toleranța pe care trebuie să o aibă față de reprezentanții raselor și popoarelor lumii.

Componente ale competențelor civice care pot fi dezvoltate prin exercițiul sugerat:

- Toleranța față de ceilalți și respectarea opiniilor acestora;
- Conștientizarea și aprecierea diversității în lume;
- Respectarea valorilor umane universale;
- Abilitatea de a lucra în echipă.

Timp alocat: 15 minute.

Materiale utilizate: R. Gollob, V. Weidinger Taking part in democracy: EDC/HRE lesson plans for the upper secondary level. (Vol. III. Equality: Minorities and Majorities. Lesson 4: A matrix of power, pages 53–54).

Obiectiv: Înțelegerea faptului că toți oamenii sunt egali și contribuie la atitudinea de toleranță față de alte persoane, popoare.

Instrucțiuni:

1. Elevii sunt împărțiți în grupuri mici. Fiecare grup primește un set de cartonașe pe care se află o listă de cuvinte care caracterizează diferite grupuri sociale: copii, femei, bărbați, romi, chinezi, polonezi, români, călugări, politicieni, musulmani, europeni, asiatici, americani, africani, elevi, oameni cu dizabilități, profesori.

2. Fiecare grup va examina cu atenție cartonașele și le vor grupa de la 1 la 17 în funcție semnificația în societate a fiecăruia, așa cum consideră ei. Fiecare grup prezintă clasificarea, iar ceilalți o compară cu a lor.

Discuții:

- De ce ați făcut astfel clasificarea?
- Ați putea să schimbați clasificarea făcută? De ce?
- De ce cartonașele sunt așezate în altă ordine în celelalte grupuri?
- Care este atitudinea voastră în ceea ce privește faptul că importanța oamenilor în societate este determinată de multe ori de vârstă, sex, culoarea pielii, identitate națională, religie?

Rezumat:

Creșterea gradului de conștientizare în rândul elevilor că oamenii, deși sunt diferiți, sunt egali indiferent de aspectul lor fizic sau poziția socială. Trebuie să îi respectăm pe toți.

2. Matematică

Recomandări metodologice și caracteristici ale disciplinei de studiu.

Dezvoltarea competențelor civice la lecțiile de matematică încurajează educația elevilor, membrilor responsabili ai comunității, îi ajută să înțeleagă principiile și mecanismele de funcționare ale unei democrații și să-și îndeplinească rolul de cetățeni responsabili.

Dobândirea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor necesare pentru a trăi într-o societate democratică în procesul de învățare a matematicii poate avea loc pe trei niveluri: învățarea cetățeniei democratice, învățarea pentru dezvoltarea înțelegerii și modelarea atitudinilor față de cetățenia democratică, învățarea printr-o experiență practică în ceea ce privește cetățenia democratică.

Predarea despre:

- Matematica – limbajul universal al științelor naturale și parte integrantă a culturii umane;
- Modul în care matematica poate descrie procese și fenomene în viața reală;
- Matematicienii bine-cunoscuți și participarea lor activă la nivel civic.

Predarea pentru:

- Crearea unui membru activ și responsabil al societății civile;
- Dezvoltarea capacității și disponibilității de a pune în practică matematica în situații reale de viață;
- Dezvoltarea abilităților de auto-management, auto-eficacitate și utilizarea economică a resurselor proprii;
- Dezvoltarea abilității de a analiza situația economică proprie și de a calcula bugetul familiei, utilizând metode matematice;
- Conștientizarea rolului cunoașterii matematice pentru a trăi o viață deplină în societatea modernă și pentru a contribui la dezvoltarea tehnologică și economică a statului;
- Conștientizarea semnificației indicatorilor cantitativi pentru dezvoltarea societății.

Predarea prin:

- Rezolvarea sarcinilor pe baza situațiilor reale de viață;
- Cercetarea realizărilor matematicienilor români renumiți și contribuția acestora la cercetarea în științele naturii;
- Cooperarea eficientă cu ceilalți în implementarea proiectelor educaționale;
- Încurajarea muncii în echipă și a parteneriatelor;
- Încurajarea exprimării deschise a propriei opinii și discuții;

- Crearea unei atmosfere de deschidere, libertate de alegere, toleranță, respect, egalitate, libertate și justiție în sala de clasă.

Clasa a V-a

Numere naturale. Compararea numerelor naturale.

Rezultate așteptate:

- Elevii vor ști cum este alcătuit bugetul familiei;
- Elevii vor înțelege esența conceptului „Dreptul la un nivel de trai decent”;
- Elevii vor ști cum să rezolve problemele legate de viața reală cu date reale despre bugetul familiei și cum se calculează achizițiile la o scară mai mare;
- Elevii vor fi conștienți de necesitatea planificării bugetului familial.

Componente ale competențelor civice care pot fi dezvoltate prin utilizarea exercițiului sugerat.

- Abilitatea de a analiza situația economică proprie și de a calcula bugetul familial utilizând metode matematice;
- Abilitatea de a-și susține propria opinie;
- Obiceiuri economice și cum facem economii.

Timp: 20 de minute.

Materiale utilizate: Compass. Manual for human rights education with young people, pages 396, 602–603.

Obiective:

Abordarea structurii și calculului unui buget familial în calitate de cetățean responsabil într-o democrație.

Instrucțiuni:

1. Cerem elevilor să identifice achizițiile necesare pentru ei și membrii familiilor lor. Subliniem faptul că elementele enumerate sunt nevoi de bază și că este nevoie de bani pentru a le cumpăra.

2. Întrebăm cine, în opinia elevilor, este responsabil pentru a se asigura că toată lumea are posibilitatea de a-și satisface nevoile de bază?

3. Oferim elevilor informații despre conținutul art. 11 din „Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale”, art. 25 din „Declarația Universală a Drepturilor Omului” și le furnizăm informațiile privind bugetul familiei.

4. Oferim elevilor posibilitatea de a calcula bugetul familiei.

Discuții:

- De ce depinde condiția financiară a unei familii? Cum este legată de dezvoltarea economică generală a statului?
- Ce nevoi umane îi ajută statul să se întâlnească?

- De ce este important să vă controlați propriul buget?

Rezumat

Trageți concluziile cu privire la necesitatea și importanța planificării unui buget familial.

Handouts

Articolul 11 din „Pactul internațional privind drepturile economice, sociale și culturale”.

Articolul 25, (1) și (2) din „Declarația Universală a Drepturilor Omului”.

Bugetul familiei

Bugetul familiei este un total de venituri și cheltuieli ale familiei pentru o anumită perioadă de timp (cel mai adesea o lună, deoarece cheltuielile și veniturile sunt orientate tocmai pentru această perioadă).

Bugetul pentru aproape fiecare familie este format din următoarele elemente de venit:

- 1) salariul;
- 2) venituri din activități antreprenoriale;
- 3) venituri din agricultura privată;
- 4) pensii, burse și garanții sociale;
- 5) venituri din valori mobiliare;
- 6) altele.

Cheltuielile bugetului familiei sunt împărțite în următoarele:

1) cheltuielile curente: achiziționarea de alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte, produse de îngrijire personală, abonamente sau bilete de călătorie, servicii plătite etc .;

2) cheltuielile unice sunt achiziționarea de locuințe, bunuri de folosință pe termen lung, taxe de școlarizare, diverse contribuții, achiziții sezoniere, cheltuieli de vacanță etc .;

- 3) economii;
- 4) impozite;
- 5) diverse plăți obligatorii.

Cheia pentru puterea unui buget de familie este excedentul de venituri față de cheltuieli.

Exemplu de sarcină de lucru:

1. O familie este alcătuită din 5 persoane, dintre care două sunt angajate: mama primește 1263 lei net, iar tatăl, cu studii superioare, primește 1413 lei net. Câți bani ar trebui să câștige suplimentar pentru a asigura existența normală a întregii familii?

3. Științele naturii și biologie.

Recomandările metodologice și caracteristicile disciplinei.

Dezvoltarea competențelor sociale și civice la lecțiile de biologie se axează pe încurajarea elevilor să-și realizeze propria responsabilitate pentru conservarea vieții pe Pământ, întărirea sănătății mentale și fizice a fiecărui individ capabil să contribuie și să participe la o societate democratică.

Dezvoltarea competențelor democratice în procesul de studiere a biologiei poate avea loc pe trei niveluri: predarea cetățeniei democratice (și a responsabilității civice); învățarea cetățeniei democratice (modelarea înțelegerii și atitudinii față de); învățarea prin experiența practică a cetățeniei democratice.

Predarea despre:

- necesitatea de a stabili relații echilibrate cu natura pe baza respectului pentru viață ca fiind cea mai mare valoare și respect pentru fiecare creatură vie ca parte unică a biosferei;

- idei despre biologice și generalizări teoretice care constituie o parte integrantă a culturii universale;

- luarea deciziilor într-o societate democratică, alegerea liberă și acțiunea în diferite sfere ale vieții;

- viziunea științifică despre atitudinea grijulie față de natură, față de noi înșine, față de ceilalți oameni și față de valorile umane universale.

Predarea pentru:

- înțelegerea propriei poziții civice într-o societate democratică, rolul propriu în păstrarea naturii în care studiază un elev, prin campanii publice;

- înțelegerea naturii biologice și esenței sociale a unei persoane care necesită un mediu natural și unul social pentru o dezvoltare personală completă;

- un stil de viață sănătos și responsabilitatea pentru propria viață și sănătate;

- pregătirea pentru rezolvarea problemelor de mediu;

- capacitatea de a proteja drepturile cetățenilor într-un mediu sigur, într-o societate democratică.

Predarea prin:

- cercetarea vieții sălbatice în mod independent sau într-o echipă, planificarea și efectuarea de observații și experimente, colaborarea efectivă cu alți elevi la implementarea proiectelor semnificative din punct de vedere social, care să demonstreze

curiozitatea și responsabilitatea;

- acțiuni responsabile și luarea de decizii rezonabile cu privire la stilul de viață sănătos;

- discutarea și găsirea de soluții pentru provocările de mediu din propriul domeniu, apărarea poziției sale în discuții, inclusiv cu autoritățile locale;

- atragerea atenției publice asupra protecției și îngrijirii resurselor naturale prin proiecte de echipă și cooperare;

- ajutor reciproc sau pentru cei care au nevoie de ajutor;

- dezvoltarea sentimentului frumuseții naturii și bucuriei cunoașterii sale prin percepția estetică (inclusiv artistică) a mediului.

Clasa a IX-a

Lanțul alimentar, fluxurile energetice și circuitele de substanțe în ecosisteme.

Rezultate așteptate:

- Elevii vor înțelege necesitatea ocupării unei poziții civice active în domeniul protecției mediului;

- Elevii vor fi conștienți de relația dintre ecosistem și activitatea umană și rolul lor în conservarea ecosistemului;

- Elevii vor fi capabili să lucreze în echipă.

Componente ale competențelor civice care pot fi dezvoltate prin utilizarea exercițiului sugerat.

- abilități de cooperare;

- abilități analitice și de gândire critică;

- participarea civică și responsabilitatea.

Timp: 15 minute.

Documente utilizate:

Compass. Manual for human rights education with young people (Web of life exercise, pages 228–232).

Obiectiv:

Înțelegerea faptului că totul este interdependent în natură, că rolul omului este acela de a păstra natura prin cooperare și solidaritate.

Instrucțiuni:

1. Cereți unui număr de 15 – 20 de elevi să se așeze în cerc;

2. Explicați-le că trebuie să construiască un model al rețelei vieții.

3. Aveți ca materiale o minge și sfori care să aibă cel puțin lungimea diametrului cercului creat de elevi;

4. Dați mingea unui elev care va denumi o plantă, de exemplu, varza.

5. Elevul va arunca mingea unui coleg care va denumi un animal/pasăre/insectă care mănâncă varză. De exemplu, omida. Astfel cei doi elevi vor crea o legătură directă prin intermediul unei sfori pe care o oferă profesorul. Apoi, cel de-al doilea elev aruncă mingea la o a treia persoană din de cerc.

6. Această a treia persoană trebuie să se gândească la un animal/pasăre/inspectă care se hrănește cu omizi. Între al doilea și al treilea elev va fi făcută o legătură directă printr-o altă sfoară.

7. Continuați jocul astfel încât mingea să treacă pe la toți elevii care vor fi direct uniți prin sfori. Se va crea o „pânză a vieții”, ca aceea a unui păianjen.

8. Apoi cereți fiecărui participant să dea un exemplu specific de ceea ce dăunează acestei „pânze a vieții”. De exemplu, un îngrășământ chimic folosit în exces pentru varză distruge legătura dintre varză și om, dintre varză și omidă. Astfel, tăiați sfoara care reprezintă legătura dintre varză și omidă.

La sfârșit, după ce sforile sunt tăiate, elevii vor observa ce este dăunător mediului, cum poate fi distrus un ecosistem dacă nu avem grijă ca toate elementele lui să fie sănătoase.

Discuții:

- Ce putem face pentru a păstra întreagă „pânza vieții”?
- Care sunt pașii pe care i-ai urma pentru a proteja natura?

Rezumat:

Creșterea gradului de conștientizare în rândul elevilor a faptului că participarea activă a tuturor cetățenilor contribuie la conservarea ecosistemului și că rezultatele reușite depind de cooperarea și responsabilitatea tuturor.

4. Educație fizică și sport.

Recomandările metodologice și caracteristicile obiectului de studiu.

Dezvoltarea responsabilității civice asigură încurajarea cetățenilor activi care înțeleg principiile și mecanismele democrației, pot să coopereze eficient cu ceilalți, să manifeste solidaritate și interes pentru o soluție comună a problemelor, precum și să reflecteze critic și practic asupra deciziilor comune.

Dezvoltarea competenței sociale și civice poate avea loc la trei niveluri: învățarea cetățeniei democratice; studiind pentru dezvoltarea înțelegerii și atitudinilor față de cetățenia democratică; învățarea prin experiența practică a cetățeniei democratice.

Predarea despre:

- forma fizică a unei persoane – componentă a culturii generale a unei societăți;
- stilul de viață sănătos și sănătatea reprezintă unul dintre principalele active ale vieții.

Predarea pentru:

- asumarea responsabilității pentru mine, pentru comunitate și pentru societate în general;
- înțelegerea rolului fiecărui individ în realizarea succesului în echipă;
- înțelegerea importanței comunicării pentru prevenirea și soluționarea conflictelor;
- respectarea opiniilor și opiniilor alternative;
- respectarea principiilor democratice în activitatea fizică;
- atitudine conștientă față de sănătatea proprie și a celorlalți.

Predarea prin:

- interacțiunea în grup, lucrul în echipă, lucrul în grupuri, perechi;
- participarea la jocuri de echipă;
- procese de luare a deciziilor comune;
- vot deschis;
- găsirea unei soluții la problema apărută într-un proiect educațional;
- crearea unei situații de alegere;
- crearea unei atmosfere de deschidere, încredere, liberă alegere, toleranță, respect, egalitate, libertate, justiție.

Clasa a VIII-a. Interacțiunea dintre membrii unei echipe.

Rezultate așteptate:

- Elevii vor înțelege importanța justiției;
- Elevii vor aprecia egalitatea;
- Elevii vor respecta opinia altora, își vor asuma responsabilitatea pentru decizia luată;
- Elevii vor realiza importanța sportului pentru toți.

Componente ale competențelor civice care pot fi dezvoltate prin utilizarea exercițiului sugerat.

- respectarea demnității umane și a drepturilor omului;
- abilitățile de a lucra într-o echipă;
- evaluarea egalității și echității;
- responsabilitate.

Timp: 15 minute.

Documente utilizate:

Compasito. Manual on Human Rights Education for Children,

100–105.

Obiective:

O1. Încuraja interacțiunea în grup;

O2. Promovarea înțelegerii participării tuturor la luarea deciziilor și responsabilitatea pentru implementarea deciziilor luate.

Instrucțiuni:

Profesorul le cere copiilor să-și amintească experiența lor în discutarea unei anumite probleme sau a votării (de exemplu, alegerea unui președinte al Consiliului elevilor, monitorizarea clasei etc.).

Se formează grupuri de 5 – 6 elevi. Fiecare grup primește un card cu o problemă și trebuie să ofere soluția după ce a luat o decizie de grup.

Grupurile își prezintă rezultatele la rândul lor.

Problema A. Clubul sportiv are nevoie de un președinte. Clubul are 60 de persoane. Cum poate fi ales președinte într-un mod democratic?

Problema B. Elevii din școala ta discută dacă trebuie să fie permisă intrarea în școală cu telefonul mobil.

Unii doresc, alții cred că distrage atenția de la desfășurarea orelor de curs, iar acest lucru este nedrept în raport cu copiii care nu au telefoane mobile. Directorul oferă copiilor posibilitatea de a lua decizii pe cont propriu. În școală există 350 de elevi. Cum poate fi rezolvată această problemă?

Problema C. Echipa de volei a școlii a câștigat o competiție, primind un premiu de 5.000 de lei. Antrenorul vă oferă posibilitatea de a alege cum să cheltuiți banii pe cont propriu. Unii vor să meargă la o pizzerie, alții într-o excursie, iar alții vor să cumpere mingi noi, un fileu nou de volei și echipament sportiv. Echipa are 20 de persoane. Cum decideți modul în care veți cheltui banii?

Discuții:

- Sunteți mulțumiți de decizia luată?

- Cum ai luat decizia?

- În ce măsură a fost luată în considerare opinia fiecărui participant?

- Câți participanți au putut să-și exprime opinia în timpul discuției?

- Ce trebuie făcut pentru a asigura luarea deciziilor democratice în grupul/echipa din care faci parte?

Rezumat:

Toată lumea are șansa de a alege. Fiecare vot contează. Toți avem oportunități egale.

Pentru ca profesorul să fie cu adevărat un agent al schimbării, trebuie să ne îndreptăm atenția spre modul în care elevii noștri percep informația pe care le-o furnizăm. Înțeleg ei ce li se cere? Înțeleg ei textele pe care le citesc? Știu ei cum să-și organizeze învățarea? Cum îi putem aduce pe toți elevii la un stadiu de învățare care să le permită nu numai să treacă examenele pe care le au la școală, ci și pe acelea pe care le primesc de-a lungul vieții?

Implementarea eficientă a curriculei bazate pe competențe necesită transformarea rolului elevilor de la beneficiarii pasivi ai conținutului la agenți activi și împuterniciți, propriii beneficiari. În acest context, transformarea vizează accentuarea vocii elevului și a propriului mod de învățare. Învățarea pe tot parcursul vieții este cea mai bună dintre toate oportunitățile pe care generațiile prezente și viitoare le pot dori, dar este și un efort provocator.

Nu ar fi posibilă transformarea învățării fără a transforma mai întâi cursanții într-un agent al propriei schimbări.

Pentru a face loc vocii elevului și pentru a promova învățarea, profesorii trebuie să creeze medii de învățare care să stimuleze angajarea activă a elevilor cu sarcini semnificative și progresive, care le stimulează gândirea și le permit să-și dezvolte competența în timp. Spre deosebire de conținutul subiectului, competența nu poate fi transmisă elevilor. Mai degrabă, competența este dezvoltată progresiv de către elevi prin facilitarea corespunzătoare. Dezvoltarea eficientă a competenței necesită, de asemenea, o schimbare în modul de învățare de la profesor la elev. Este o trecere profundă de la transmiterea informației condusă de profesori, care este tipică pentru curricula bazată pe subiect, la activitatea condusă de elev: de la beneficiarii pasivi ai unor informații la dezvoltarea unei responsabilități sporite pentru propria învățare, de la memorare și „spunerea poeziei” la activitate permanentă, întrebări și gestionare a unei varietăți de surse de informații concurente, de la învățarea de suprafață, superficială bazată pe discuții și demonstrații ale cadrelor didactice pentru a trece examenele la învățarea profundă și motivația intrinsecă: investigarea unei game de perspective/modalități de abordare a problemelor, supunerea informațiilor și proceselor la interogarea critică, examinarea alternativelor și găsirea de soluții creative, justificarea concluziilor/deciziilor/alegerilor bazate pe dovezi/evaluări.

Elevii trebuie să învețe, nu să fie învățați. Rolul profesorului se schimbă: de la cel de „salvator tradițional” care știe tot, la acela de „ghid”, ceea ce presupune transformarea profesorului într-un bun planificator de activități, un co-autor alături de elev, un actor care sprijină acele activități care facilitează în mod activ implicarea elevului în procesul de învățare prin:

- Încurajarea elevului să își spună părerea, să ajungă la un limbaj comun cu profesorul și să participe la activități semnificative care sprijină dezvoltarea competențelor;

- Explorarea a ceea ce elevii cunosc deja și clarifică orice concepții greșite de la început;

- Evidențierea explicită a principiilor/conceptelor-cheie și a exemplor;

- Transformarea predării, învățării și evaluării;

- Implicarea activă a elevilor prin activități de grup și prin învățare pe bază de întrebări/probleme;

- Delegarea rolurilor și responsabilităților elevilor;

- Accentuarea profunzimii învățării, mai degrabă decât aria de acoperire;

- Încurajarea experimentării și învățării din greșeli;

- Oferirea posibilității elevilor de a-și exprima dorința de a-și demonstra dezvoltarea progresivă a competenței;

- Evaluarea înțelegerii conceptuale și conexiunilor mai degrabă decât a ideilor sau faptelor individuale;

- Dezvoltarea înțelegerii elevilor în ceea ce privește evaluarea pentru învățare proceselor.

Toate bune, dar trebuie să plecăm de la un fapt care ne îngrijorează cel mai mult și anume acela al analfabetismului funcțional. Rolul profesorului începe cu câteva reflecții asupra acestei situații și cu întrebarea „Ce este de făcut”. Nu vom rezolva în aceste pagini problema, dar vom sugera câteva „căi de atac”.

În 2009, John Hattie vorbește despre câteva aspecte ale interacțiunii/relației de sprijin elev – profesor. Relația, așa cum este amintită de Asociația Română de Literație, trebuie să se refere la toți elevii și să combine așteptările înalte cu multă grijă:

- Profesorul arată că îi pasă de învățare, că vede perspectivele celor care învață;

- Feedback pentru autoevaluare. Sentiment de siguranță;

- Un climat socio-emoțional mai cald care conduce la disponibilitatea de a depune efort și astfel asigură implicarea fiecărui participant;

- A fi un agent al schimbării înseamnă să ajungem să știm că toți elevii pot învăța și pot progresa.

Ce rol alegem să aibă profesorul ca predarea-învățarea să fie eficientă? Aici întâlnim trei situații:

Profesorul conservator: lecția centrată pe profesor care este purtătorul cunoașterii, într-o organizare tradițională, secvențială.

Profesorul antrenor: cel care facilitează experiențele de învățare și schimbările conceptuale asemenea unui antrenor, în scenarii de învățare prin cooperare, centrate pe elev.

Profesorul mobilizator și agent al schimbării construiește relații pozitive cu elevii, comunică așteptări înalte față de toți, alocă sarcini provocatoare, îi sprijină prin modelare, instruire directă și eșafodaj.

Care dintre cele trei modele vi se potrivește? Ce trebuie să schimbați în modul dvs. de predare?

Vom vorbi și de rolul elevului și abordarea învățării, unde avem trei situații:

Modelul transmițătorului. Profesorul își asumă rolul de transmițător direct al cunoașterii, deține control explicit asupra selectării materialelor, secvențelor lecției și ritmului învățării.

Modelul uceniciei. Abordare adaptivă a învățării care vizează toate dimensiunile procesului complex de învățare: oferă modelare și instruire directă, sprijin și orientarea cu scopul de a asigura autonomia celui care învață.

Modelul constructivist. Scenariu didactic centrat pe elev. Acesta învață prin procese de realizare a sensului, prin cooperare. Construirea în comun a sensurilor este de importanță vitală.

Înțelegerea textului citit de către elev este foarte importantă pentru a-l ajuta să rezolve probleme, este începutul învățării. Trebuie să ne asigurăm că elevii înțeleg ceea ce citesc, pot face un rezumat, își pot pune întrebări în ceea ce privește lectura textului pe care îl au în față.

Pentru a învăța din textele specifice disciplinelor școlare, elevii trebuie să integreze noua informație în ceea ce ei deja cunosc. Ei pot realiza acest lucru aplicând strategiile potrivite înaintea, în timpul și după lectură.

Înaintea lecturii avem de a face cu activarea și extinderea cunoștințelor de bază.

Înaintea și în timpul lecturii se generează întrebările și formulează așteptările, are loc analiza informației textuale (identificarea ideilor principale), rezumarea.

După lectură se prezintă și se discută ideile și perspectivele, se utilizează cunoștințele și se organizează informațiile.

Există strategii de lectură pe care profesorul le face cunoscute elevilor, iar elevii învață cum trebuie să aplice aceste strategii, la ce le sunt necesare. Despre strategiile de lectură vom discuta într-o altă lucrare în curs de realizare.

Colaborarea profesor – elev, ca parteneri interactivi, este foarte importantă în demersul acesta al strategiilor de lectură. Cine și ce face. Profesorul face primul pas, alegând textul și strategia, apoi, pas cu pas, elevul devine din privitor, colaborator și, în final, elevul este cel care face, cel care aplică strategia de lectură.

Pentru a înțelege mai bine un text, pentru a face predarea interactivă și a ajuta elevii să înțeleagă ce au citit și cum pot rezolva problemele apărute, abordarea cea mai bună este ceea ce se numește predare reciprocă.

Aceasta este „o activitate de instruire care are loc sub forma unui dialog între profesor și elevi referitor la fragmente de text. Dialogul este structurat prin folosirea celor patru strategii: rezumarea, generarea de întrebări, clarificarea și predicția. Profesorul și elevii își asumă pe rând rolul de profesor în conducerea acestui dialog.” Palincsar și Brown (1986)

Așa cum arată definiția lui Palincsar și Brown, predarea reciprocă sprijină elevii în dezvoltarea lor drept cititori. Împărțirea sarcinii complexe a înțelegerii unui text în patru unități pentru a fi folosite împreună de profesor și elevi constituie un „transfer treptat al responsabilității” pentru învățare. cf. Pearson & Gallagher (1983). Controlul profesorului se reduce treptat, pe măsură ce responsabilitatea pentru învățare trece de la profesor la elev.

Elevi care obțineau punctaj în jurul a 30% la o evaluare a comprehensiunii, au obținut punctaj în jurul a 70 – 80% după folosirea predării reciproce timp de 15 – 20 de zile. După un an, elevii și-au menținut competențele de comprehensiune pe care le-au dobândit. (Palincsar și Klenk, 1991).

Capitolul al IV-lea

Câteva sfaturi practice.

Vă oferim câteva sfaturi din experiența noastră legată de educația pentru drepturile omului și educația pentru democrația școlară, de implicarea colectivelor de cadre didactice în activitățile școlii, de implicarea a elevilor, părinților, autorităților în viața școlii, din modul în care am încercat să plasăm elevul în centrul activităților în funcție de nevoile și dorințele sale.

1. Începeți să lucrați la dezvoltarea competențelor-cheie împreună cu întreg personalul didactic. Desfășurați o întâlnire formală sau informală a cadrelor didactice pentru a discuta despre experiența profesorilor instituției dvs. de învățământ în proiectarea curriculumului, în special în educația civică. Discutați despre oportunitățile de utilizare a metodelor de predare interactive, de eficacitatea materialelor de învățare suplimentare. Se poate dovedi că integrarea procesului de învățare a democrației în clasele V-IX nu este deloc atât de nouă pentru cadrele didactice.

2. Familiarizați-vă cu manualele și cu alte materiale ale Consiliului Europei cu privire la Educația pentru Cetățenie Democratică și Educație pentru Drepturile Omului. Aceste manuale includ exerciții gata făcute (cu instrucțiuni, materiale, întrebări pentru discuții etc.). Poate că un coleg a folosit deja anumite materiale și poate să dețină cursuri de masterat pentru cadrele didactice. Dacă nu, manualele sunt proiectate ușor de utilizat și, pe lângă lecțiile practice, conțin materialele teoretice și de referință necesare.

3. Discutați despre temele care promovează cetățenia democratică responsabilă, care sunt deja acoperite de profesorii școlii dvs. în timpul lecțiilor. Cartografierea elementelor de educație civică pe teme și grade vă poate ajuta să analizați în continuare și să faceți mai eficientă educația pentru cetățenia democratică și

drepturile omului.

4. Discutați cu colegii dvs. despre cum să încurajați gândirea critică, să exprimați propriile gânduri, să ascultați activ, să empatizați și să dezvoltați alte competențe civice importante în sala de clasă. De asemenea, puteți identifica subiecte în care cadrele didactice pot colabora pe diferite teme și pot stabili o cooperare între subiecți.

5. Suntem siguri că, analizând curricula și materialele de învățare existente, veți găsi propriile căi de a dezvolta abilitățile, atitudinile și valorile elevilor, importante pentru a deveni cetățeni activi și responsabili.

Mai mult, formarea competențelor, atitudinilor și valorilor necesare ale cetățenilor responsabili din țara noastră va contribui la crearea unui spațiu pentru activitatea cognitivă a elevilor în activitatea profesorului, aplicarea metodelor care îi angajează pe elevi, îi ajută să formeze, să formuleze și să își justifice propriile opinii. Expertii și practicienii (ABC. Teaching human rights: practical activities for primary and secondary schools. – New York; Geneva: United Nations, 2004. – 163 p.; Exploring Sustainable Development: A Multiple-Perspective Approach. UNESCO. Education for Sustainable Development in Action. Learning & Training Tools, No3, 2012, p.35) recomandă, în special, următoarele metode de predare și învățare:

- brainstorming;
- formularea de întrebări;
- studierea unor situații (cazuri) specifice, în special prin documentare;
- sarcini creative și artistice care ar oferi elevilor posibilitatea de a se exprima (în special, povestirea);
- discuții pe teme diferite (nu este necesar să se înceapă o discuție despre aspecte foarte sensibile. Pentru aceasta elevii ar trebui să fie pregătiți în prealabil);
- excursii și vizite la organizațiile și instituțiile care operează în zona în care se află școala;
- realizarea de interviuri și sondaje în școală și în comunitate;
- proiecte de cercetare;
- jocuri de rol și simulări;
- ne bazăm pe experiențele locale specifice și pe problemele reale ale comunității.

Desigur, sunt multe resurse educaționale care vă pot inspira în demersul dvs. didactic.

Spor la lucru!

Bibliografie

Pentru această lucrare au fost consultate următoarele publicații:

1. **Bookmarks** - Un manual pentru combaterea discursului instigator la ură din mediul online prin educația pentru drepturile omului, Ediție revizuită, 2016. scrisă și editată de Ellie Keen, Mara Georgescu

2. **Whole School Approach**, Council of Europe Charter on Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education.

3. **The Wergeland European Centre**

4. **Newschool**

5. **Compass Manual for Human Rights Education with Young People**, 2012 edition, fully revised and updated, written by Patricia Brander, Laure De Witte, Nazila Ghanea, Rui Gomes, Ellie Keen, Anastasia Nikitina, Justina Pinkeviciute.

6. **Tool for Democratic School Development**. Tool for planning, monitoring and evaluation of Education for Democratic Citizenship and Human Rights Education at Schools, instrument realizat și publicat de The European Wergeland Centre, Oslo, 2018.

7. **Predarea centrată pe elev**, Newschool, Oslo, 2018.

8. **Civic responsibility**, manual pentru profesori, Kiev, 2017.

9. Transforming Teaching, Learning and Assessment. A Global Paradigm Shift, IBE, Mmantsetsa Marope / Patrick Griffin / Carmel Gallagher, 2018.

Cuprins

Cuvânt înainte	3
Capitolul I. Considerații generale	4
Capitolul al II-lea. Bullying. Cyber-bullying	11
Capitolul al III-lea. Dezvoltarea responsabilității civice la școală. Profesorul ca agent de schimbare	21
Capitolul al IV-lea. Câteva sfaturi practice	36
Bibliografie	38